

Ключові слова: неофіційна система іменування, сімейно-родове іменування, прізвисько, мотив номінації.

Анотація

В статті на матеріалі антропонимії Тернопольської області представлено спробу мотиваційної характеристики одного з класів неофіційної антропонимної системи – сімейно-родових іменувань.

Ключевые слова: неофициальная система именования, семейно-родовое именование, прозвище, мотив номинации.

Summary

The article on the material anthroponyms Ternopil region presents an attempt motivational properties of a class of informal anthroponymic system – family and tribal naming.

Key words: informal naming system, family and generic naming, named, motive nomination.

УДК 81'373.232: 81'373.6

Вирста Н. Б.
*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

УКРАЇНСЬКІ ТА НІМЕЦЬКІ ПРІЗВИЩА, МОТИВОВАНІ НАЗВАМИ ПРОФЕСІЙ (ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ)

Назви осіб за професією та родом діяльності належать до апелювативних іменувань, які первісно ідентифікували особу за ознаками, що прямо відповідали реальному станові речей. Творення та функціонування цих назв значною мірою пов'язані з дією позамовних чинників: економічним розвитком суспільства в цілому, процесами, що відбувалися у виробничій сфері в певній історичній ситуації, та ін. [2, с. 9]. Характеристика змісту, аналіз словотвірної будови назв за професією викладені у багатьох дослідницьких працях українських та німецьких учених (П. Білоусенко, Р. Керста, І. Ковалик, І. Сухомлин, М. Худаш; К. Kunze, А. F. Pott, M. Gottschald, Н. Gerholz, F. Molle, R. Palla, R. Reith та ін.).

Об'єктом нашого дослідження послужили сучасні українські та німецькі прізвиська, мотивовані назвами професій, занять чи посад. Прізвиська для аналізу почерпнуто головним чином із сучасних українських та німецьких лексикографічних джерел, а також власних

матеріалів дисертації „Становлення та розвиток антропонімії Покуття”. Загалом у статті проаналізовано понад 700 українських і майже 500 німецьких прізвищ.

Прізвища, етимонами яких стали назви професій, є однаково продуктивними в Україні й у Німеччині. Вони мають найбільшу кількість носіїв і фіксуються по всій території країни. Наприклад, у Німеччині перші 14 найпопулярніших прізвищ збігаються з назвами професій. Кожне з них має понад 100 000 носіїв: *Müller* („мельник”¹), *Schmidt* („коваль”), *Schneider* („кравець”), *Fischer* („рибак”), *Weber* („ткач”), *Meyer* („сільський староста”, „заможний селянин, куркуль”), *Wagner* („каретник”), *Becker* („пекар”), *Schulz* (пор. *der Schulze* – „сільський староста”), *Hoffmann* (пор. *der Hofmann* – „придворний слуга, дворецький”), *Schäfer* („вівчар”), *Koch* („кухар”), *Bauer* („селянин, господар”), *Richter* („суддя”). У цілому серед 50 найпопулярніших німецьких прізвищ зафіксовано 30 найменувань, етимонами яких послужили назви професій [9]. Дослідник німецької ономастики А. Гайнце називає прізвища *Müller*, *Schulze*, *Meier*, *Schmidt*, *Schneider* „п’ятьма основними силами у світі антропонімів”. Численність цих прізвищ дослідник пояснює тим, що відображені у них професії були дуже популярними та важливими у середньовічному німецькому місті, а особливо в селі, оскільки у кожному населеному пункті був свій *староста*, *мельник*, *коваль* [10, с. 43].

Не менш продуктивними є такі прізвища і в Україні. Серед 50 найпоширеніших українських прізвищ 20 в основі мають назву професій, 10 найбільш частотних (понад 100 000 носіїв кожне) - це *Мельник*, *Шевченко*, *Коваленко*, *Бондаренко*, *Ткаченко*, *Ковальчук*, *Кравченко*, *Олійник*, *Шевчук*, *Коваль* [4].

Найпопулярнішим як в Україні, так і в Німеччині є прізвище *Мельник* (*Müller*). Як відомо, прізвища, етимонами яких стали назви професій, виникали на основі характеристик, які відповідали дійсному стану речей. Отже, першоносій прізвища *Мельник* дійсно займався млинарством, тобто мав професію мельника. Розвиток торгівлі й сільського господарства у Середньовіччі поступово зумовив появу майже у кожному більшому чи меншому містечку або селі млина. Професія мельника

¹Тут і далі при перекладі з німецької мови українською користуємося Великим німецько-українським словником (ВНУС).

набувала популярності. Згідно з традиційними віруваннями слов'ян, мельник, пов'язаний зі стихією води, становив собою поважного чоловіка, оскільки його професія асоціювалась із надприродними, надлюдськими можливостями, зокрема його вважали чарівником. У селі був, як правило, один мельник, тому його називали часто тільки за назвою професії, а не за власним ім'ям. Ця додаткова характеристика легко піддавалася індивідуалізації і ставала згодом спадковою назвою.

Поширеним в обох народів є прізвище *Коваль (Schmidt)*. У німців воно на другому місці, в українців – на 11. Про походження і причини популярності німецького прізвища *Schmidt* цікаво розповідає дослідник А. Гайнце, який зазначає, що ковальське ремесло є найстарішим серед німецьких промислів, одночасно знатним і благородним, оскільки коваль мав виготовляти зброю для бою. У деяких німецьких місцевостях коваль вважався міфічною або ж божественною істотою, яка розуміється на чорній магії. Коваль часто виступав суддею в дрібних непорозуміннях між селянами. Звідси й така велика кількість легенд і казок про ковалів. „Щось таємниче є в поведінці майстра з розтопленим залізом і сталлю”, – зазначав А. Гайнце [10, с. 44]. Оскільки коваль був найнеобхіднішою й усім відомою людиною в поселенні, то номінація за цією ознакою була поширеною. Це пояснює, чому прізвище *Коваль* є одним із найпоширеніших і в Україні. Ковалі здавна користувалися особливою повагою, а їхня майстерність оповита легендами. Люди, які займалися цим ремеслом, уважалися шаманами, чарівниками, пов'язаними з темними силами. В народі вірили, що коваль може не тільки викувати плуг або меч, але й лікувати від всіляких недуг, ворожити, відганяти нечисту силу від села [5].

Прізвища, мотивовані назвами професій, несуть цінну інформацію про суспільно-політичне та економічне життя краю. У них передане багатство назв різноманітних професій, які існували в період становлення прізвищ. Як зауважує Р. Керста, пам'ятки XVI століття скупі на відомості про різного роду промисли й ремесла в Україні того часу. Тому особові іменування є чи не єдиним свідченням існування цілої низки ремісничих промислів в Україні й навіть вказують на їх спеціалізацію. Дослідниця зауважує, що ідентифікація особи за допомогою вказівки на заняття була на той час більш типовою для міста. У пам'ятках XVI століття дволексемні іменування з другим компонентом – назвою особи за професією, заняттям, службовим становищем є найбільш уживаним типом [1, с. 26 – 27].

Як зазначає німецький учений Конрад Кунце, розвиток середньовічних міст приніс із собою потужний розквіт багатьох професій і ремесел. У ті часи типовими були відмінності між селом і містом, зокрема в системі номінації. Сільських жителів називали за професією чи заняттями, пов'язаними із мисливством: *Bärenfänger* („мисливець, який полює на ведмедів”), *Falkner* („сокольничий”), *Hachmeister* („мисливець, який полює за допомогою яструбів”), *Hasenjäger* („мисливець, який полює на зайців”), *Jäger* („єгер”), *Weidmann* („мисливець”); лісівництвом: *Aschenbrenner*, *Pottaschbrenner* („той, хто спалював ліс заради попелу”), *Förster* („лісничий”), *Holz knecht* („дроворуб”). У місті натомість уживались іменування, пов'язані з військовою справою: *Armbruster* („арбалетник”), *Harnisch*, *Harnischfeger* („той, хто натирає до блиску броню”), *Pfeilschmidt* („стрільник”), *Venner* („прапорщик”); правом і поліцією: *Fürbringer* („адвокат”), *Stocker*, *Sulzer* („тюремний наглядач”); церквою: *Glöckner* („дзвонар”), *Sigrüst* („церковний служка”); переписуванням книжок: *Bucher* („книжник”), *Buchfeller* („пергаментник”), *Rothmaler* („той, хто малював кольорові заголовні літери”) [10, с. 40 – 43; 11, с. 259].

Лексико-семантичний аналіз сучасних українських та німецьких антропонімів показав, що значна частина прізвищ, мотивованих назвами професій, пов'язана з типовими для українців і німців заняттями: скотарством, сплавленням та заготовленням лісу, добуванням солі, обробкою металу. Багато етимонів прізвищ указують на професії чи заняття, які були необхідні в кожному більшому колективі людей: пошиття одягу, взуття, обробка зерна і т. п. Серед сільського населення у період становлення прізвищ характеристика особи за її професійним заняттям або ремеслом була достатньою, щоб вирізнити людину серед решти. Іменування за професією легко передавалися нащадкам (зрештою, як і професія чи ремесло) і згодом ставали прізвищами. За словами В. Охримовича, „тих, котрі займаються якимсь ремеслом, називають звичайно після їх ремесла, і та назва стає ся з часом прозвищем, котре переходить відтак „от рода в род” [3, с. 306]. Ю. Редько зазначив, що особи, які займалися тим чи іншим промислом, настільки відрізнялися цієї ознакою від інших людей, що назва їх професії ставала не тільки їх особовою назвою, але передавалася по спадковості [6, с. 133].

Сучасні українські та німецькі прізвища в своїх основах демонструють приблизно однакову кількість назв професій (понад 150). Їх можна

поділити на окремі групи, пов'язані з конкретними ключовими словами (прикладі наведено в порядку зменшення кількісних презентацій).

Виробництво з дерева, лісові промисли: *Бердник* (*бердник* – „майстер, що виготовляв берда, деталі до ткацьких верстатів”¹ [Гр.]), *Боднар*, *Боровий* (*боровий* – „лісовий сторож” [Жел. I, с. 40]), *Гайовий* (*гайовий* – „лісовий сторож” [Гр.]), *Колісник*, *Колодій* (*колодій* – „колісник” [Гр.]), *Лісничий*, *Рубач* (*рубач* – „лісоруб” [Гр.]), *Стельмах*, *Столяр*, *Тертичний*, *Тертишний* (пор. *тертичник*, *тертишник* – „розпилювач дощок”), *Трач* (*трач* – „розпилювач дерева на дошки” [Гр.]); *Bedner*, *Bender* („бондар”), *Drechsler* („токар по дереву”), *Hauer* („лісоруб”), *Kästner* („столяр”), *Tischler* („тесля”).

Виробництво зі шкіри, хутра: *Кожухар*, *Кушнір*, *Лимар* („майстер, який виготовляв ремінну зброю”), *Табахарник* (пор. *табакарник* – „майстер, що виготовляв саф’ян”), *Чоботар*; *Beutler* („той, хто виготовляв сумки”), *Lederer* („чинбар”), *Riemer* („лимар”), *Sattler* („сідляр”), *Schuster* („швець”).

Металовиробництво: *Залізник*, *Коваль*, *Ковач* (*ковач* – „коваль” [Гр.]), *Котляр* (*котляр* – „казаняр”), *Токар*; *Blechner* („бляхар”), *Goldner*, *Goldschmidt* („ювелір”), *Kessler* („казаняр”), *Knappe* („рудодобувач”), *Nagler*, *Nagelschmied* („двяхар”), *Schlosser* („слюсар”), *Schmidt*, *Schmied* („коваль”).

Солеваріння, гутництво: *Гутник* (*гутник* заст. – „майстер, який виготовляв скляні вироби” [Гр.]), *Жупник* (*жупник* – „управляючий жупи - соляної копальні” [ЕС II, с. 209]), *Зварич* (*зварич* – „солевар” [ЕС I, с. 332]), *Скляр*, *Соляр* (*соляр* заст. – „солевар”, „той, хто торгує сіллю”); *Glaser* („скляр”), *Haller* („солевар”), *Salzer* („той, хто торгує сіллю”).

Ткацтво, кравецтво: *Кнап* (*кнап* зах. діал. – „ткач” [Гр.]), *Кравець*, *Ступар* (*ступар* заст. – „той, хто валяє сукно”), *Ткач*, *Шаповал* (*шаповал* – „майстер, який виготовляє з вовни шапки способом валяння”); *Feinweber* („ткач”), *Hutter*, *Hütter* („капелюшник”), *Scherer* („сукнороб”), *Schneider* („крavecь”), *Schröder* („крavecь”), *Seiler* („линвар”), *Weber* („ткач”), *Welker* („сукновал”).

¹ Тут і далі прізвища, що походять від застарілих, діалектних або невідомих апетативів, етимологізуємо за словниками Б. Грінченка (Гр.) без вказівки на сторінку, оскільки словникові статті розміщені в алфавітному порядку. Інші джерела подаємо з паспортизацією. Лексеми, подані без вказівки на джерело, взяті з великого тлумачного словника сучасної української мови (ВТС).

Скотарство, сільське господарство, бджолярство: *Бовгар* (бовгар – „пастух великої рогатої худоби у гуцулів” [Гр.]), *Бортник* (бортник – „лісовий бджоляр” [Гр.]), *Вівчар*, *Воловик* (воловик – „той, хто доглядає або пасе волів”), *Гайдар* (гайдар діал. – „вівчар”), *Гайдей* (гайдей зах.-діал. – „у гуцулів: пастух рогатої худоби” [Гр.]), *Дояр*, *Козар* (козар – „пастух кіз” [Гр.]), *Косар*, *Пасічник*, *Пастух*, *Сівак*, *Стадник* (стадник заст. – „пастух”), *Чабан*; *Acker* („наймит”), *Gärtner* („садівник”), *Hirscher* („хлібороб”), *Imker* („бджоляр”), *Keller* („винар”), *Mäher* („косар”), *Mayer*, *Meier* („фермер”, „сільський староста”), *Lehmann* („орендар”), *Daubner* („голубовод”), *Wachsmann* („воскобійник”), *Weingärtner* („виноградар”), *Zeidler* („бортник, лісовий бджоляр”).

Торгівля, транспорт: *Ворітний* (пор. *воротний* – „той, хто стояв на міських воротах” [Гр.]), *Крамар* (крамар – „торговець”), *Купець*, *Кучер*, *Митник*, *Мостовий* (мостовий заст. – „той, хто збирає податок за проїзд через міст”), *Побігач* (побігач розм. – „особа, що виконує незначні доручення, бігаючи кудись”), *Фурман*, *Шинкар*; *Fuhrmann* („фірман”), *Kaufmann* („торговець”), *Kramer* („торговець дрібним крамом”), *Kutscher* („кучер”), *Renner* („кур’єр, посильний”), *Rosstauscher* („торговець кіньми”), *Zoller*, *Zöllner* („митник”).

Приготування їжі, напоїв: *Винник*, *Кухар*, *Кухта* (кухта діал. – „кухарчук” [Гр.]), *Олійник*, *Пекар*; *Bäcker*, *Becker* („пекар”), *Bierbräuer* („пивовар”), *Bierkoch* („пивовар”), *Brenner* („винокур, гуральник”), *Meltzer*, *Melzer* („солодовник”), *Essigmann* („той, хто виготовляв оцет”), *Fleischer* („м’ясник”), *Koch* („кухар”), *Lebküchner* („пряничник”), *Ölmacher*, *Ölschlager* („олійник”), *Schenk*, *Schenker* („шинкар”), *Weiner* („винник”).

Мистецтво: *Басистий* (пор. *басистий* – „той, хто грає на контрабасі”), *Дудар*, *Дудій*, *Маляр*, *Скрипник*, *Снівак*, *Цимбалістий*; *Feifer* („свистун”), *Geiger* („скрипаль”), *Lautner* („лютняр”).

Мисливство, рибальство: *Бобровник* (бобровник – „мисливець на бобрів” [Гр.]), *Ловчий*, *Рибак*, *Стрілець*; *Viberfänger* („мисливець на бобрів”), *Fischer* („рибак”).

Церква, школа: *Біскуп* (біскуп – „католицький єпископ”), *Вікарій*, *Дзвінник*, *Дяк*, *Кадельник* (пор. *кадильник* – „той, хто кадить кадилом”), *Уніяч*, *Чернець*; *Glockner* („дзвонар”), *Küster* („паламар”), *Lehrer* („вчитель”), *Meister* („учитель, наставник”), *Pfaff*, *Pfarrer* („піп”), *Prediger* („проповідник”), *Priester* („священик”), *Schiller*, *Schüller* („шкільний учитель”).

Військова справа: *Збройний* (пор. *збройник* – „майстер, робітник, який виготовляв зброю”), *Кошовий*, *Курінний* (*курінний* – „те саме, що курінний отаман”), *Пушкар* (*пушкар* – „артилерист”, „стрілець”, „озброєний сільський поліцейський” [Гр.]), *Сотник*, *Хорунжий* (*хорунжий* – „прапорносець”, „один із учасників шлюбного обряду” [Гр.]); *Bogner* („зброяр, який виготовляв луки”), *Schwertfeger* („мечник”), *Pfeilschnitzer* („стрільник”), *Schütz* („стрілок”), *Thorwächter* („той, хто стерег міські ворота”), *Wächter* („сторож”), *Waffenschmidt* („зброяр”).

Інші види професій і занять: *Баняс* (*баняс* – „знахар” [ЕС I, с. 136]), *Гончар*, *Грабар* (*грабар* діал. – „гробокочач”), *Дворовий* (*дворовий* заст. – „який обслуговував панський двір і жив при ньому”), *Козоріз*, *Постригач* (*постригач* – „перукар” [ЕС V, с. 440]), *Поштар*, *Різун*; *Bader* („перукар”), *Aderlasser* („кровопускач”), *Heiler* („знахар”).

Назви посад: *Воевода*, *Комендант*, *Палач*, *Староста*, *Суддя*, *Цехмістер* (*цехмістер* – „старшина цеху”); *Elster* („старійшина”), *Grebe* („сільський староста”), *Richter* („суддя”), *Scheidemann* („третейський суддя”), *Büttel* („судовий пристав”), *Angstmann* („кат”), *Hofmeister* („управитель маєтком”), *Zwölfer* („солдат, офіцер дванадцятого полку”).

Аналіз цієї групи іменувань показує, що багато апелютивів – назв професій не вживається у сучасній мові, вони вийшли з ужитку разом із занепадом деяких професій чи занять. Етимони цих прізвищ є застарілими або архаїчними, часто оказіональними або вузьколокальними лексемами: *Бочар* (*бочар* – „майстер, що виготовляє бочки” [Чучка, с. 86]), *Бочевар* (?), пор. *бочар*), *Гайдук*, *Гетьман*, *Горничар* (пор. *горничарь* діал. – „гончар” [Чучка, с. 155]), *Джура*, *Коновал*, *Машталір*, *Римар*; *Arnbruster* („той, хто виготовляв арбалети”), *Mauser*, *Meuser* („мишолов”, „той, хто ловив мишей і кротів”), *Netzer* („сіткар”), *Plattner* („той, хто виготовляв кольчугу”), *Preiswerk* („позументник”), *Wammeser*, *Wamsler* („той, хто шив камзоли”), *Winkler* („торговець дрібним крамом”), *Zistler*, *Zeindler* („кошикар”) [10, с. 42; 11, с. 259].

Частина прізвищ віддзеркалює різноманітні словотвірні або лексичні варіанти назв професій, які на час становлення прізвищ мали різний ступінь індивідуалізації й використання в межах певного регіону: *Мельник*, *Мельничайко*, *Милимука*, *Молнар*, *Мукомел*; *Бортник*, *Буртник*, *Пасічник*, *Пасічний*; *Вітрикуш* (пол. *wytrykus* – „дозорець церковних речей, свічкар”), *Свічкар*; *Гончар*, *Горничар*; *Дудар*, *Дудир*, *Дудій*, *Дудник*; *Кожокар*, *Кожухар*, *Кожушиний*; *Колесар*, *Колесник*, *Колісник*, *Колодій*;

Коваль, Ковач, Кузнець, Куйбіда (можл., куйбіда – „жартівливе прізвисько коваля”). Деколи вибір тієї чи іншої лексеми залежав від особливостей професійного життя регіону. Наприклад, у сучасному Коломийському районі Івано-Франківської області проживають 92 % (190) носіїв прізвища *Жупник*. Відомо, що у минулому саме в цьому регіоні знаходилися *жупи*, і їх працівників називали *жупниками*.

У німецьких прізвищах найбільше словотвірних або лексичних варіантів мають назви професії м'ясника (*Fleischhauer, Fleischhacker, Fleischer, Metzger, Knochenhauer, Beinhauer*), боднара (*Binder, Böttcher, Büttner, Fassbinder, Fassler, Fassmacher, Küffner, Pinter, Scheffler, Tonnenmacher*), гончара (*Hafner, Potter, Eulner*) [10, с. 42 – 43]. Німецькі прізвища демонструють різноманітні варіанти назв професій, які тут переважно виникали під впливом місцевих діалектів. К. Кунце наводить наступні приклади: розпилувач дощок (*Holzsäger*) називається на південно-німецькому діалекті (oberdeutsch) *Säger, Se(e)ger* або *Sager*, а на північно-німецькому (niederdeutsch) - *Brettschneider*. Так само кравець (*Schneider*) на півночі - *Schröder, Schro(e)r, Schreu(d)er, Schrär*, а в остфальській місцевості - *Schrader*. Винороба (*Winzer*) на південному сході називають *Weinzierl* (з лат. *vinitor*), на південному заході є форма *Rebmann, Weingärt(n)er, Wengertsmann, Wie(n)mann*, на остфранкському діалекті також *Häcker, Hecker* або *Heckel*. Крім того, у прізвищах закріплені місцеві (локальні або okazіональні) варіанти назв професій, наприклад, кравця на півночі Німеччини називають *Lesner, Lerschmacher, Lederhose*, а на південному сході - *Pfeidler, Feidler* [11, с. 60].

Як в українській, так і в німецькій антропонімії можна виокремити прізвища, мотивовані назвами професій, що вживалися не у прямому значенні, а як народні жартівливо-зневажливі або й презирливі, глузливі клички ремісників [7, с. 137; 10, с. 42]. Особливо часто такі прізвиська отримували представники найбільш поширених професій: ковалі, кравці, мельники, торговці. Ці найменування, як правило, мають композитну будову, походять у більшості випадків від відомих (переважно загальноживаних) слів, проте тепер важко або неможливо встановити, яке значення лежить у їх основі. Очевидно, на час становлення прізвищ вони активно використовувалися в межах певної людської спільноти, але сьогодні вже цілковито зникли або втратили апелятивне значення й збереглися лише в прізвищах і прізвиськах. Ми зараховуємо їх до досліджуваної групи іменувань, виходячи із семантики їхніх

компонентів: *Білоткач, Богоніс, Бочевар, Восколуб, Давимука, Дайковаль, Дарморіз, Жаболуп, Коноплюв, Куйбіда, Мачкодера* (пор. *мачка* – „кішка” [Гр.]), *Мелимука, Муковоз, Мукомел, Осколін, Постовар, Пустовар, Пустовіт, Сушириба, Чорнобай* (*чорнобай* – „народно-розмовний, можливо, з гумористично-зневажливим відтінком апелювативний синонім до нейтральних і загальновідомих слів знахар, шептун” [8, с. 162]), *Чорнокниж* (пор. *чорнокнижник*); *Krempelsetzer* (? „той, хто продавав товари повсякденного вжитку, отже, гендляр”, пор. *der Krempel* – „старий мотлох, дрантя”), *Gänseräufser* (? „торговець птицею, який обскубував тварин”, пор. *die Gans* – „гуска”, *raufen* – „скубати”), *Bratengeiger* (? „трактирний музикант”, пор. *braten* – „смажити”, *der Geiger* – „скрипаль”), *Pinkenpank* (? „коваль”, пор. *pinken* – „кувати”), *Gaugengigl* (? „блазень, дурень”, пор. *gaukeln* – „робити фокуси, обманювати”, *der Gigerl* – „чепурун, дженджик”) [10, с. 42].

Прізвища, мотивовані назвами професій, мають неабияку цінність у багатьох культурно-історичних аспектах, оскільки демонструють багатство різноманітних професій, ремесел чи занять, які існували в Середньовіччі. Як бачимо, українська й німецька антропонімія виявляють здебільшого спільні риси щодо назв професій, відбитих у сучасних прізвищах. Значна частина українських прізвищ, мотивованих назвами професій, пов’язана з типовими для українців скотарством, землеробством, сплавленням та заготівлею лісу, обробкою металу. Німецькі прізвища демонструють більше назв професій, пов’язаних із військовою справою та виготовленням обладунків і зброї, пивоварінням, торгівлею. Українські та німецькі прізвища, мотивовані назвами професій, мають найбільшу кількість носіїв і утворюють важливу групу в системі власних особових назв.

Список умовних скорочень назв використаних джерел

ВНУС - Великий німецько-український словник / уклад. В. Мюллер. – К. : Вид. дім „Чумацький шлях”, 2005. – 788 с.

ВТС - Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. - К. : Перун, 2005. – 1728 с.

Гр. - Словарь української мови : в 4 т. / НАН України ; Інститут української мови / упоряд. Б. Д. Грінченко. - К. : Наук. думка, 1996. - Т. 1 - 4.

ЕС - Етимологічний словник української мови : у 7 т. / голов. ред. О. С. Мельничук. - К. : Наукова думка, 1982 – 2006.

Жел. - Желеховський Є. Малорусько-німецький словар : у 2 т. / уклад. Є. Желеховський. – Львів : Товариство ім. Шевченка, 1886.

Чучка - Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник / П. П. Чучка. – Львів : Світ, 2005. - XLVIII, 702 с.

Список використаної літератури

1. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування / Р. Й. Керста. – К., 1984. – 152 с.

2. Кровицька О. В. Назви осіб в українській мовній традиції XVI – XVIII ст. : семантика і словотвір / О. Кровицька. – Львів, 2002. – 213 с.

3. Охримович В. Знадоби до пізнання народніх звичаїв і поглядів правних / В. Охримович // Житє і слово. – Львів, 1895. – Т. 3. – С. 302 - 307.

4. Популярні прізвища та імена України : [Електронний ресурс]. URL: <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-prizvis/misca-1---10000> (Дата звернення: 15.04.2013).

5. Происхождение фамилии Кузнец : [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ufolog.ru/names/order/Кузнец> (Дата обращения : 15.04.2013).

6. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ / Ю. К. Редько. – К. : Радянська школа, 1968. – 255 с.

7. Худаш М. Л. Из спостережень над українськими козацькими особовими назвами-композидами середини XVII ст. / М. Л. Худаш // Ономастика / відп. ред. К. К. Цілуйко. – К. : Наукова думка, 1966. – С. 136 – 145.

8. Худаш М. Л. Складні українські особові назви середини XVII ст. / М. Л. Худаш // Питання історії української мови / відп. ред. Л. Л. Гумецька. – К. : Наукова думка, 1970. – С. 158 – 175.

9. Familiennamen. Online in Internet: URL: <http://de.wikipedia.org/wiki/Familiennamen> (Stand 15.04.2013).

10. Heintze A. Die deutschen Familiennamen / Albert Heintze. - Halle, 1914. – 266 S.

11. Kunze K. : dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet. 5. Aufl. / Konrad Kunze. - München, 2004.

Список використаних джерел

Вирста Н. Б. Становлення та розвиток антропонімії Покуття : дис. ... канд. філол наук : 10.02.01 – українська мова / Н. Б. Вирста. – Тернопіль, 2012. – 437 с.

Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2-х томах / Ю. К. Редько. - Львів, 2007. - Т. 1 : А – М. - XXVI, 720 с. - Т. 2 : Н – Я. – 721 – 1438 с., табл.

Die Siebenbürgisch-Sächsischen Familien-Namen (Fritz Keintzel-Schön), Editura Academiei Bucuresti (Böhlau Verlag, Köln), 1976.

Duden. Lexikon der Familiennamen. 2. Aufl. Mannheim u.a., 2008. – 719 S.
Familiennamenbuch des sächsischen Vogtlandes : auf der Grundlage des
Materials der Kreise Plauen und Oelsnitz : [mit einer Übersichtskarte]. Berlin :
Akademie Verlag 1992. – 234 S.

Анотація

У статті проаналізовано сучасні українські та німецькі прізвища, мотивовані назвами професій, занять чи посад, зокрема здійснено їх лексичний і семантичний аналіз.

Ключові слова: українське прізвище, німецьке прізвище, назва професії, прізвисько, антропонім, апелятив.

Аннотация

В статье проанализированы современные украинские и немецкие фамилии, мотивированные названиями профессий, занятий или должностей, в частности осуществлено их лексический и семантический анализ.

Ключевые слова: украинская фамилия, немецкая фамилия, название профессии, прозвище, антропоним, апеллятив.

Summary

The article analyzes the present Ukrainian and German names, motivated by the names of professions, occupations or positions, in particular by their lexical and semantic analysis.

Key words: ukrainian surname, german surname, occupational name, nickname, personal name, appellative.

УДК 81'373.23=124:811.161.2

Вільчинська Т. В.
Хмельницький національний університет

АНТРОПОНІМИ ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

В українській антропонімії знайшли своє віддзеркалення нашарування різних суспільно-політичних, соціально-економічних, етнічних, історико-культурних і побутових процесів, а також різні явища, що відображають історичний розвиток української мови.

Українська антропоніміка – це порівняно молода лінгвістична наука, проте вона вже перебуває на стадії накопичення науково-дослідного і фактичного матеріалу та його узагальнення. Наявні досягнення в галузі